

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять з навчальної дисципліни
«Рибництво розділ Основи рибоохорони»
для бакалаврів II та III років
денної та заочної форм навчання
Спеціальність: 207 Водні біоресурси та аквакультура
ОПП «Охорона, відтворення та раціональне використання гідробіоресурсів»

Затверджено
на засіданні групи забезпечення спеціальності
Протокол № 10_ від «_10_» __05__2023 р.
Голова групи _____ Шекк П.В.

Затверджено
на засіданні кафедри водних біоресурсів та
аквакультури
Протокол № __9__ від «_08__» __05_2023 р.
В.о.зав. кафедрою _____ Бургаз М.І.

Одеса 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять з навчальної дисципліни
«Рибництво розділ Основи рибоохорони»
для бакалаврів II та III років
денної та заочної форм навчання
Спеціальність: 207 Водні біоресурси та аквакультура
ОПП «Охорона, відтворення та раціональне використання гідробіоресурсів»

Затверджено
на засіданні групи забезпечення спеціальності
Протокол № 10_ від «_10_» ___05_____2023 р.

Одеса – 2023

Методичні вказівки до практичних занять з навчальної дисципліни «Рибництво розділ Основи рибоохорони» для бакалаврів II та III років денної та заочної форм навчання, спеціальність 207 Водні біоресурси та аквакультура, ОПП «Охорона, відтворення та раціональне використання гідробіоресурсів»

Укладач: ст.викладач Безик К.І., Одеса: ОДЕКУ, 2023. –35с.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 1	
ТЕМА: СТРУКТУРА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ РИБООХОРОНИ. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОBOB'ЯЗКИ ПРАЦІВНИКІВ.....	6
<i>Питання для самоперевірки.....</i>	<i>8</i>
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 2	
ТЕМА: МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ РИБООХОРОНИ, ОСНОВНІ СКЛАДОВІ.....	9
<i>Питання для самоперевірки.....</i>	<i>12</i>
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 3	
ТЕМА: ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ РИБООХОРОННИХ РЕЙДІВ, ІНСПЕКТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ.....	17
<i>Питання для самоперевірки.....</i>	<i>18</i>
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 4	
ТЕМА: МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ЗБИТКІВ ЗАВДАНИХ РИБНОМУ ГОСПОДАРСТВУ ВНАСЛІДОК ПОРУШЕННЯ ПРИРОДООХОРОННОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	19
<i>Питання для самоперевірки.....</i>	<i>27</i>
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 5	
ТЕМА: ІХТІОЛОГІЧНІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ НА ВОДОЗАБОРАХ. ІНСПЕКТУВАННЯ ВОДОЗАБІРНИХ ПРИСТРОЇВ.....	28
<i>Питання для самоперевірки.....</i>	<i>32</i>
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	33

ПЕРЕДМОВА

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Рибництво розділ Основи рибоохорони» включає розділи, які передбачені силлабусом навчальної дисципліни.

Головною метою практичних занять є: закріплення та поглиблення знань, які студенти отримали на лекціях; самостійне узагальнення даних; здобуття навичок користування нормативно-правовою базою; пробудження інтересу до практичного використання теоретичних знань.

Після виконання всіх практичних робіт з дисципліни «Рибництво розділ Основи рибоохорони» студенти повинні **знати**:

- Законодавчі документи щодо охорони водних живих ресурсів України,
- принципи встановлення меж територіальних вод та виключної (морської) економічної зони,
- загальні характеристики біології основних видів промислових водних живих ресурсів (риби, молюсків, ракоподібних, водоростей),
- принципи встановлення лімітів та виділення квот водних живих ресурсів,
- принципи встановлення заборони на вилов водних живих ресурсів,
- основні міжнародні угоди України з рибальства;

Після виконання всіх лабораторних робіт студенти повинні **вміти**:

- Визначати функцій та завдань органів рибоохорони, природоохоронних органів в охороні живих ресурсів;
- структуру Державного комітету рибного господарства та Головрибводу, структуру, функції та завдання басейнових управлінь рибоохорони.
- Принципи встановлення лімітів, квот на вилучення водних живих ресурсів

У силлабусі дисципліни «Рибництво розділ Основи рибоохорони» наведені змістовні лекційні та практичні модулі, контрольні питання для захисту практичних робіт та критерії оцінювання. Ознайомитись з силлабусом можна за посиланням - <http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/8414>

ПРАКТИЧНА РОБОТА №1

Тема: «СТРУКТУРА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ РИБООХОРОНИ. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОBOB'ЯЗКИ ПРАЦІВНИКІВ»

Мета роботи: вивчити структуру та штатний розпис територіальних органів рибоохорони, функціональні обов'язки працівників територіальних органів рибоохорони.

Теоретичні відомості

Територіальні органи рибоохорони в Україні представлені інспекціями рибоохорони, обласними управліннями рибоохорони та басейновими управліннями рибоохорони. Структура територіальних органів рибоохорони буде розглянута на прикладі Державного агентства меліорації та рибного господарства в Одеській області.

Управління Державного агентства меліорації та рибного господарства Одеської області має наступні структурні підрозділи (Таблиця 1):

Таблиця 1. Структурні підрозділи Державного агентства меліорації та рибного господарства.

№	Назва структурного підрозділу	Основні завдання і функції
1	Начальник управління	Здійснює керівництво Управлінням
2	Відділ охорони водних біоресурсів «Рибоохоронний патруль»	Контролює організацію та виконання робіт з охорони водних біоресурсів
3	Відділ іхтіології, регулювання рибальства та меліорації	Забезпечує організацію та здійснює нагляд за використанням та відтворенням водних біоресурсів
4	Відділ матеріально-технічного забезпечення	Здійснює матеріально-технічне забезпечення та контролює використання автомобільного транспорту
5	Сектор юридичної роботи	Здійснює правову роботу та представляє інтереси Управління в судах
6	Сектор бухгалтерського обліку та звітності	Здійснює планово-фінансову роботу, контролює використання фінансових і матеріальних ресурсів
7	Сектор роботи з персоналом	Забезпечує виконання законодавства в галузі праці
8	Сектор документаційного забезпечення	Забезпечує процеси діловодства

Для оформлення структури, штатного складу і штатної чисельності організації відповідно до її статуту (положення) застосовується штатний розпис. **Штатний розпис** - це перелік посад в установі (організації) із зазначенням їх кількості і розмірів посадових окладів, також містить перелік структурних підрозділів, найменування посад, спеціальностей, професій із вказівкою кваліфікації.

Функціональні обов'язки працівників підприємств, установ та організацій визначаються їх посадовими інструкціями.

Посадова інструкція – документ, що визначає організаційно-правове становище працівника в структурному підрозділі, що забезпечує умови для його ефективної праці.

Загальні вимоги до змісту та форми посадових інструкцій:

1. Інструкції повинні відображати повний перелік завдань та обов'язків працівника, його повноважень і відповідальності;

2. Посадові інструкції розробляються на основі Довідника кваліфікаційних характеристик, урахувавши специфіку підприємства (штатний розпис та інше), при цьому завдання та обов'язки, що включені до типової кваліфікаційної характеристики тієї або іншої посади, можуть бути розподілені між окремими виконавцями або коло завдань та обов'язків окремих працівників може бути розширене з дорученням їм робіт, передбачених для різних груп посад, рівних за складністю, виконання яких не потребує іншої спеціальності, кваліфікації;

3. Усі посадові інструкції повинні бути взаємопов'язаними, аби не допускати дублювання в роботі працівників.

Посадові інструкції затверджуються наказом керівника. Посадові інструкції складаються для працівників усіх посад, що зазначені в штатному розписі. Виняток можуть складати керівники, правовий статус яких детально визначено у статуті (положенні) підприємства або відповідного підрозділу.

В посадових інструкціях працівників рибоохорони висвітлюються наступні розділи:

1. Загальні положення;
2. Завдання та обов'язки;
3. Права;
4. Відповідальність;
5. Необхідні знання для виконання посадових обов'язків;
6. Кваліфікаційні вимоги;

7. Взаємовідносини за посадою.

Завдання: Засвоїти теоретичний матеріал та на основі запропонованого плану примірних посадових інструкцій державного інспектора рибоохорони розробити власну посадову інструкцію інспектора рибоохорони та іхтіолога.

При розробці посадової інструкції особливу увагу слід приділити таким розділам:

- завдання та обов'язки;
- права;
- необхідні знання для виконання посадових обов'язків;
- кваліфікаційні вимоги.

Питання для самоперевірки

1. Які структурні підрозділи включає в себе Управління Державного агентства меліорації та рибного господарства Одеської області?

2. Які функції виконує кожний підрозділ?

3. Що таке «штатний розклад»?

4. Що таке «посадова інструкція»?

5. Ким складається посадова інструкція?

6. На що треба звернути увагу при складанні посадової інструкції?

7. Чим визначаються функціональні обов'язки працівників підприємств, установ та організацій?

8. Які завдання виконує відділ охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів ?

9. Чим займається рибоохоронна дільниця?

10. Що робить сектор оперативного реагування?

ПРАКТИЧНА РОБОТА №2

Тема: «МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ РИБООХОРОНИ, ОСНОВНІ СКЛАДОВІ»

Мета: вивчити основні складові матеріально-технічного забезпечення працівників територіальних органів рибоохорони.

Теоретичні відомості

Для виконання покладених завдань працівники органів рибоохорони використовують різні матеріально-технічні засоби. Серед них можна виділити такі основні складові:

- транспорт (повітряний, наземний, водний);
- вогнепальна зброя, спеціальні засоби індивідуального захисту;
- формений одяг із знаками розрізнення;
- оптичні пристрої.

Транспорт. Для виконання службових обов'язків працівники органів рибоохорони використовують автомобілі, плавзасоби та вертольоти. Для здійснення охорони рибних запасів на водних об'єктах невеликих розмірів та у місцях де немає можливості організації патрулювання на плавзасобах використовують автомобілі підвищеної прохідності – всюдиходи (УАЗ – 452, УАЗ – 469, УАЗ «Патріот», ВАЗ – 2121, ГАЗ – 66 та ін.).

Вертольоти органи рибоохорони використовують з метою швидкого обльоту території та визначення активності незаконного рибного промислу та інших порушень природоохоронного законодавства. Застосовуються вертольоти в основному в нерестовий період під час підвищеної активності браконьєрів. В більшості випадків охорона водних живих ресурсів здійснюється з плавзасобів шляхом патрулювання на водних об'єктах (їх ділянках). Для патрулювання органами рибоохорони використовується маломірний флот, а також самохідні швидкісні катери. В основному застосовують несамохідні плавзасоби марки: Казанка, Неман, Прогрес, Днепр, Обь-М, а також аналоги іноземного виробництва. Вище зазначені плавзасоби використовують з підвісними бензиновими двигунами (Ветерок, Вихрь, Нептун, Mercury, Suzuki, Honda та ін.), також використовують безшумні електричні двигуни (MinnKotta та ін.) різної потужності.

Зброя. Для виконання службових обов'язків інспектори рибоохорони мають право застосовувати табельну вогнепальну зброю, спеціальні засоби індивідуального захисту та піротехнічні засоби.

Застосування вогнепальної зброї передбачено такими посадовими особами територіальних органів рибоохорони: начальник управління, начальник відділу, старший державний інспектор, державний інспектор, районний державний інспектор, дільничий державний інспектор, молодший державний інспектор. Зберігання, застосування, носіння та придбання вогнепальної зброї працівниками органів рибоохорони передбачено «Інструкцією про порядок придбання, зберігання, обліку, перевезення, носіння і використання вогнепальної зброї, боєприпасів та спеціальних засобів державними інспекторами органів рибоохорони. На даний час в органах рибоохорони на озброєнні перебувають такі види зброї:

- револьвер конструкції «Наган»;
- пістолет (ПМ, ТТ, Форт);
- автоматична зброя (АКМ, АК-74, АКСУ).

Також працівниками органів рибоохорони застосовуються спеціальні засоби індивідуального захисту:

- пристрої для відстрілу патронів споряджених гумовою еластичною кулею;
- пістолет з патронами сльозоточивої та дратівливої дії;
- газовий балон сльозоточивої та дратівливої дії;
- наручники;
- гумовий кийок (ПР – 1).

Формений одяг із знаками розрізнення. Працівники бюджетних установ Державного комітету рибного господарства України забезпечуються форменим одягом і знаками розрізнення згідно з нормами забезпечення форменим одягом і знаками розрізнення працівників бюджетних установ.

До комплекту форменого одягу для вищого, старшого і середнього начальницького складу входять:

- пальто чоловіче чорного кольору, двобортне, із знімними утепленою підкладкою та хутряним коміром;
- костюм чоловічий чорного кольору, який складається з двобортного піджака та брюк, носитья із сорочкою білого кольору та краваткою чорного кольору;

- костюм чоловічий, який складається з френча темно-синього кольору та брюк чорного кольору, носитья з сорочкою білого кольору та краваткою чорного кольору;
- светр вовняний трикотажний темно-синього кольору;
- костюм чоловічий літній, який складається з сорочки білого кольору, або світло-коричневого кольору з короткими рукавами та брюк чорного або світло-коричневого кольору.

До комплекту форменого одягу для жіночого персоналу для всіх рангів входять:

- пальто жіноче чорного кольору, двобортне, зі знімними утепленою підкладкою та хутряним коміром;

- костюм жіночий темно-синього кольору, який складається з жакета та спідниці, носитья з блузкою білого кольору;

костюм жіночий літній, який складається з блузки білого кольору з короткими рукавами та спідниці світло-коричневого кольору.

Для працівників органів рибоохорони встановлені знаки розрізнення (нарукавні або наплічні) у залежності від посадової категорії:

- а) для вищого начальницького складу: 14-й ранг, 13-й ранг, 12-й ранг, 11-й ранг;
- б) для старшого начальницького складу: 10-й ранг, 9-й ранг, 8-й ранг;
- в) для середнього начальницького складу: 7-й ранг, 6-й ранг, 5-й ранг;
- г) для молодшого начальницького складу: 4-й ранг, 3-й ранг, 2-й ранг, 1-й ранг.

Рядовий склад знаків розрізнення не має.

Таблиця 2. Перелік посад працівників органів рибоохорони, яким встановлено носіння форменого одягу та знаків розрізнення

№ з/п	Найменування посади	Ранг
1	Начальник головного оперативного управління Держрибоохорони	12
2	Заступник начальника головного оперативного управління держрибоохорони, Начальник басейнового управління рибоохорони, Начальник обласного управління рибоохорони	11

3	Начальник інспекції рибоохорони, Заступник начальника управління, Начальник відділу оперативної рибоохорони	10
4	Старший державний інспектор – начальник відділу, заступник начальника інспекції	9
5	Старший державний інспектор	8
6	Державний інспектор, районний державний інспектор, дільничий державний інспектор, провідний спеціаліст	7
7	Молодший державний інспектор, спеціаліст, фахівець 1 категорії	6

Завдання: Засвоїти теоретичний матеріал та на основі запропонованого матеріалу самостійно скласти акт складових матеріально-технічного забезпечення працівників органів рибоохорони.

Питання для самоперевірки

1. Які матеріально-технічні засоби використовують працівники органів рибоохорони?
2. Які є підстави для отримання додаткової квоти?
3. З чого складається резерв ліміту?
4. Що таке квота?
5. В якому разі до заяви про виділення квот додається біологічне обґрунтування?
6. В яких випадках квота користувача зараховується до резерву?
7. Що таке інший дрібний частик?
8. Зазначте перелік необхідних документів для подання, з метою отримання квот.
9. Хто залучається до складу комісії, яка визначає обсяги квот риби та інших ВЖР?
10. В яких випадках біологічне обґрунтування щодо обсягів використання риби та інших ВЖР розробляє орган рибоохорони?
11. Які користувачі мають переважне право на одержання квот?
12. Строки подання заяви про виділення квот на наступний рік.
13. В яких випадках комісія може відмовити у виділенні квот?

ПРАКТИЧНА РОБОТА №3

Тема: «ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ РИБООХОРОННИХ РЕЙДІВ, ІНСПЕКТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ»

Мета: вивчити основні положення та порядок здійснення рибоохоронних рейдів та перевірок суб'єктів господарської діяльності в галузі рибного господарства.

Теоретичні відомості

Порядок проведення рибоохоронних рейдів. Рибоохоронна робота проводиться у відповідності до «Порядку проведення рибоохоронних рейдів і дій інспекторів органів рибоохорони при виявленні порушень правил рибальства» затвердженого наказом Держкомрибгоспу України за №158 від 06.12.98 р.

Дії інспекторів рибоохорони при роботі з плавзасобів.

Для здійснення рибоохоронної роботи управління рибоохорони мають на балансі судна та інші плавзасоби. Організація служби на рибоохоронних судах визначається Статутом флоту рибної промисловості України. Особою відповідальною за роботу і збереження судна, як у плаванні, так і на стоянках, є капітан якому доручено судно. У період рибоохоронної роботи команда судна виконує всі вказівки інспектора рибоохорони, через капітана судна. Рішення про зупинення і огляд рибопромислових суден або плавзасобів, що належать громадянам приймає інспектор рибоохорони – старший групи.

Зупинка рибопромислових суден та інших плавзасобів здійснюється:

- - у відкритому морі відповідними сигналами Міжнародного Зводу сигналів;
- - в інших водоймах, у тому числі внутрішніх, за допомогою мегафона, рупора або просто голосом, наприклад подається команда: «Катеру зупинитися для проведення органами рибоохорони»;
- - сигналами суднової сирени;
- - у необхідних випадках – піротехнічними засобами (ракетами червоного кольору), випущеними з борту рибоохоронного судна.

У випадку коли порушник не виконує команди і не реагує на сигнали інспектора рибоохорони про зупинення, інспектор повинен здійснити такі

заходи для його затримання:

- дати команду капітану: «Повний хід, вжити заходів по примусовому затриманню судна порушника!»; - записати бортовий номер (назву) судна-порушника;

- зв'язатись з інспекцією або з плавзасобами і автотранспортом рибоохорони з метою перехоплення і затримання порушника, повідомивши напрямок його руху, бортовий номер і пункт імовірного призначення;

- вести візуальне спостереження за судном-втікачем, при можливості використовувати фото-, відео зйомку;

- підібрати залишені знаряддя лову і рибу.

При висадці на судно інспекторів рибоохорони один інспектор та інші члени рейдової групи залишаються на рибоохоронному судні і ведуть спостереження за діями перевіряючи.

Інспектор рибоохорони прибувши на борт судна, зобов'язаний:

- - привітатись і представитись, пред'явити службове посвідчення і пояснити причину зупинки судна;

- - організувати огляд судна в присутності капітана;

- - встановити особливе спостереження за поведінкою команди, власника судна чи інших осіб, які знаходяться на борту, з метою недопущення можливості викидання за борт заборонених знарядь лову і незаконно добутих в.ж.р.

При огляді судна перевіряються судові документи та документи, що дають право здійснення лову, приміщення, обладнання, знаряддя лову, інші вантажі і все добуто в процесі лову.

У період знаходження на борту судна, що перевіряється інспекторами рибоохорони, їм забороняється вступати в спори і полеміки з членами екіпажу, власниками судна чи іншими особами, які знаходяться на борту судна.

При виявленні речових доказів правопорушення інспектор рибоохорони складає адміністративний протокол про допущені порушення, а також приймає рішення про вилучення незаконно добутої риби, інших в.ж.р. і заборонених знарядь лову.

Дії інспекторів рибоохорони при виявленні порушень правил рибальства. Виявивши факт правопорушення інспектор рибоохорони повинен привітатись з порушником, відрекомендуватись, назвати свою посаду і прізвище, за проханням порушника – пред'явити службове

посвідчення, після чого викласти йому сутність допущеного порушення та запропонувати пред'явити документи, які засвідчують його особу. Якщо порушник на зроблене йому зауваження чи роз'яснення суті скоєного порушення реагує збуджено, необхідно дати можливість йому заспокоїтись.

Інспектор рибоохорони при виконанні службових обов'язків повинен вести себе ввічливо і тактовно, звертатись до посадових осіб і громадян на «Ви», зауваженні вимоги викладати конкретно і впевнено, не допускаючи слів і дій, ображаючих особистість і принижуючих гідність. У розмові з порушником інспектор повинен проявляти спокій, витримку і розсудливість, не вступати в полеміку і суперечки, не відповідати грубістю на грубість.

При викритті правопорушень інспектор рибоохорони повинен звернути увагу на наявність у порушника вогнепальної або холодної зброї і вжити необхідні застережні заходи. Порушнику повинна надатись можливість надання пояснень щодо скоєного порушення. Після цього складається протокол про адміністративне правопорушення. Вилучаються знаряддя лову, плавучі та інші транспортні засоби, незаконно виловлена риби та інші в.ж.р.

У випадку виникнення конфліктної ситуації при викритті групового порушення правил рибальства інспектор повинен правильно оцінити обставини і вжити необхідних запобіжних заходів з ліквідації конфлікту. Перевіряючи документи порушника інспектори повинні керуватись конкретними обставинами, проявляти пильність, інші учасники рибоохоронного рейду повинні спостерігати за діями порушників з метою запобігання з їх боку протиправних дій. У разі відмови порушника пред'являти документ, який засвідчує його особу, або при відсутності в нього документів інспектор з'ясовує особу порушника або транспортує порушника до інспекції рибоохорони, місцеві органи виконавчої влади, найближчого відділення МВС для встановлення особи.

Вибирання з водойм браконьєрських знарядь лову і незаконного улову здійснюється порушником. У разі відмови порушника вибирати знаряддя лову і улов риби це здійснюється інспектором рибоохорони. За кожне порушення інспектор рибоохорони складає адміністративний протокол. При викритті порушення за відсутності порушника складається акт виявлення та вилучення безхазяйного майна.

Інспектування підприємств, установ, організацій. Органи

рибоохорони та їх посадові особи у відповідності до покладених на них завдань мають право перевіряти підприємства, установи та організації діяльність яких пов'язана з рибним господарством та використанням рибних та інших в.ж.р.

До таких належать:

- користувачі в.ж.р. що здійснюють промисловий, контрольний, науково-дослідний лов; - спеціальні товарні рибні господарства;
- водозабірні споруди підприємств, що здійснюють забір води з поверхневих джерел живлення; - товариства рибалок-аматорів та спортсменів;
- орендовані водні об'єкти на яких здійснюється рибогосподарська діяльність;
- торгівельна мережа яка спеціалізована на торгівлі рибою та знаряддями лову.

Також органи рибоохорони можуть отримувати інформацію необхідну для виконання покладених на них завдань у органах виконавчої влади. Порядок інспектування підприємств, установ та організацій здійснюється у відповідності до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».

Цей закон визначає правові та організаційні засади, основні принципи і порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноваження органів державного нагляду (контролю), їх посадових осіб і права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю).

Державний нагляд (контроль) здійснюється за місцем провадження господарської діяльності суб'єкта господарювання або його відокремлених підрозділів, або у приміщенні органу державного нагляду (контролю) у випадках, передбачених законом. Державний нагляд (контроль) може здійснюватися комплексно кількома органами державного нагляду (контролю), якщо їхні повноваження на здійснення чи участь у комплексних заходах передбачені законом. Такі заходи проводяться за спільним рішенням керівників відповідних органів державного нагляду (контролю).

Планові та позапланові заходи здійснюються в робочий час суб'єкта господарювання, встановлений правилами внутрішнього трудового розпорядку.

Для здійснення планового або позапланового заходу орган державного нагляду (контролю) видає наказ, який має містити найменування суб'єкта господарювання, щодо якого буде здійснюватися захід, та предмет перевірки.

На підставі наказу оформляється посвідчення (направлення) на проведення заходу, яке підписується керівником або заступником керівника органу державного нагляду (контролю) (із зазначенням прізвища, ім'я та по батькові) і засвідчується печаткою.

Посвідчення (направлення) є чинне лише протягом зазначеного в ньому строку здійснення заходу.

Перед початком здійснення заходу посадові особи органу державного нагляду (контролю) зобов'язані пред'явити керівнику суб'єкта господарювання або уповноваженій ним особі посвідчення (направлення) та службове посвідчення, що засвідчує посадову особу органу державного нагляду (контролю), і надати суб'єкту господарювання копію посвідчення (направлення).

За результатами здійснення планового або позапланового заходу посадова особа органу державного нагляду (контролю), у разі виявлення порушень вимог законодавства, складає акт.

Посадова особа органу державного нагляду (контролю) зазначає в акті стан виконання вимог законодавства суб'єктом господарювання, а в разі невиконання – детальний опис виявленого порушення з посиланням на відповідну вимогу законодавства.

В останній день перевірки два примірники акта підписуються посадовими особами органу державного нагляду (контролю), які здійснювали захід, та суб'єктом господарювання або уповноваженою ним особою, якщо інше не передбачено законом.

Якщо суб'єкт господарювання не погоджується з актом, він підписує акт із зауваженнями.

Зауваження суб'єкта господарювання щодо здійснення державного нагляду (контролю) є невід'ємною частиною акта органу державного нагляду (контролю).

У разі відмови суб'єкта господарювання підписати акт посадова особа органу державного нагляду (контролю) вносить до такого акта відповідний запис.

Один примірник акта вручається суб'єкту господарювання або уповноваженій ним особі, а другий - зберігається в органі державного

нагляду (контролю).

На підставі акта, який складено за результатами здійснення планового заходу, в ході якого виявлено порушення вимог законодавства, протягом п'яти робочих днів з дня завершення заходу складається припис, розпорядження або інший розпорядчий документ про усунення порушень, виявлених під час здійснення заходу. Припис - обов'язкова для виконання у визначені строки письмова вимога посадової особи органу державного нагляду (контролю) суб'єкту господарювання щодо усунення порушень вимог законодавства. Припис не передбачає застосування санкцій щодо суб'єкта господарювання.

Припис видається та підписується посадовою особою органу державного нагляду (контролю), яка здійснювала перевірку.

Завдання: Засвоїти теоретичний матеріал та на основі запропонованого положення створити власний порядок проведення рибоохоронних рейдів та перевірок суб'єктів господарської діяльності в галузі рибного господарства.

Питання для самоперевірки

1. Яким чином користувач може передати частину квоти іншим фізичним або юридичним особам?
2. Ким видаються талони?
3. Дії користувача при втраті промислового талону.
4. Що додатково подається до органу рибоохорони, якщо промисловий лов має здійснюватися в межах природно заповідного фонду?
5. Кому та коли видаються зареєстровані талони? Коли та яким чином можна вносити зміни до талону?
6. Де саме та скільки зберігаються талони термін дії яких закінчився?
7. Термін дії промислового талону.
8. Перелік документів, які подаються користувачем до органу рибоохорони для реєстрації талонів.
9. Зміст протоколу про адміністративне затримання.
10. Порядок сплати штрафів накладених постановою по справі про адміністративне правопорушення.
11. Строк накладання адміністративного стягнення разі відмови закриття кримінальної справи.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №4

Тема: «МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ЗБИТКІВ ЗАВДАНИХ РИБНОМУ ГОСПОДАРСТВУ ВНАСЛІДОК ПОРУШЕННЯ ПРИРОДООХОРОННОГО ЗАКОНОДАВСТВА»

Мета: навчитись здійснювати розрахунок збитків завданих рибному господарству внаслідок незаконного добування водних біоресурсів.

Теоретичні відомості

Ця Методика розроблена відповідно до статей 60, 63 Закону України «Про тваринний світ», пункту 55 Тимчасового порядку ведення рибного господарства і здійснення рибальства, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.09.96 № 1192.

Методика призначена для розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству України **юридичними та фізичними особами (підприємцями)**, у тому числі іноземними, унаслідок незаконного (з порушенням правил рибальства і охорони водних живих ресурсів) добування або знищення запасів водних живих ресурсів у територіальних та внутрішніх водах, на континентальному шельфі та у виключній (морській) економічній зоні України.

Підставою та основними вихідними даними для розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству порушенням правил рибальства та охорони водних живих ресурсів, можуть бути **акти, рапорти, повідомлення, службові записки, фотографії та інші документи**, складені посадовими особами спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань рибного господарства та посадовими особами їх територіальних органів, посадовими особами підприємств, установ та організацій, що здійснюють охорону, використання і відтворення тваринного світу, та громадськими інспекторами у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу та особами, що безпосередньо спостерігали ті або інші вияви спричинення збитків, прями підрахунки і виміри, результати контрольних ловів, а також офіційні відомості науково-дослідних установ та організацій про стан запасів даного об'єкта промислу та інші аспекти спричинення збитків.

Збитки відшкодовуються у разі: загибелі риби (на всіх стадіях розвитку), інших водних живих ресурсів, а також їх незаконного вилучення з водних об'єктів; зменшення запасів риби, інших водних живих ресурсів

при погіршенні умов їх існування і відтворення.

Збитки визначаються однаково як для освоєних, так і неосвоєних промислом водних об'єктів.

Методика встановлює порядок підрахунку тієї частини збитків, визначення яких піддається кількісному обліку.

Вартісні показники в Методиці подаються у **національній валюті України**. За необхідності вони перераховуються за офіційним курсом валют, установленим

Національним банком України на момент виявлення збитків, заподіяних рибному господарству.

Перелік середніх біологічних показників основних видів риб, інших водних живих ресурсів, як складової частини розрахунків заподіяних збитків наводиться в додатку 1.

Підрахунок збитків, заподіяних рибному господарству в результаті скидання у водні об'єкти стічних вод та інших відходів, а також спричинених унаслідок проведення будівельних та інших видів робіт, проводиться за відповідними методиками.

Визначення *обсягів збитків* та *розміри стягнень* за незаконне добування (збирання) або знищення цінних видів риб, інших водних живих ресурсів *за цією Методикою здійснюють посадові особи органів рибоохорони*.

У цій Методиці наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

виключна (морська) економічна зона — морські райони, зовні прилеглі до територіального моря України, включаючи райони островів, що їй належать. Ширина виключної (морської) економічної зони становить до 200 морських миль, відлічених від тих самих вихідних ліній, що і територіальне море України;

водний об'єкт — природний або створений штучно елемент довкілля, у якому зосереджуються води (море, річка, озеро, водосховище, ставок, канал, водоносний горизонт);

водні живі ресурси — сукупність організмів, життя яких неможливе без перебування у воді. До водних живих ресурсів належать прісноводні, морські, анадромні та катадромні риби на всіх стадіях розвитку; круглороті, морські ссавці; водні безхребетні, у тому числі молюски, ракоподібні, черви, голкошкірі, губки: кишковопорожнинні, наземні безхребетні у водній стадії розвитку, водорості та інші водні рослини;

коефіцієнт промислового повернення — відношення кількості риб у промисловому віці до вихідної кількості риб на початкових вікових стадіях розвитку (ікра, личинки, молодь);

конвертована валюта — іноземна валюта, що віднесена до цієї категорії Національним банком України;

континентальний шельф — поверхня і надра морського дна підводних районів, то прилягають до узбережжя або до островів України,

але знаходяться за межами територіального моря до глибини до 200 м або за цією межею до такого місця, де глибина вод, що його покривають, дає змогу розробляти природні багатство цих районів;

правила рибальства — нормативно-правові акти, згідно з якими здійснюється регулювання промислового, любительського та спортивного рибальства;

«сидячі» види — водні живі ресурси, які в період їх можливого промислу перебувають у нерухомому стані на морському дні чи під ним або не здатні пересуватись інакше, як перебуваючи в постійному фізичному контакті з морським дном чи його надрами;

територіальні води України (територіальне море) — прибережні морські води шириною 12 морських миль, відлічуваних від лінії найбільшого відпливу як на материку, так і на островах, що належать Україні, або від прямих вихідних ліній, які з'єднують відповідні точки. В окремих випадках інша ширина територіальних вод (територіального моря) України може визначатись міжнародними договорами України, а за їх відсутності — відповідно до загальновизнаних принципів і норм міжнародного права.

Визначення заподіяних збитків. Визначення заподіяних збитків підраховується послідовно.

Спочатку підраховується розмір прямих збитків у вартісному виразі, а потім збитки від утрати потомства.

Сума величин безпосередніх збитків та від утрати потомства приймається за загальний збиток, завданий рибному господарству внаслідок загибелі або незаконного вилучення водних живих ресурсів з водних об'єктів (далі — водойми).

У разі, якщо зниження запасів водних живих ресурсів під впливом несприятливих факторів проявляється на протязі періоду до 5 років, то збитки, розраховані за наведеними нижче формулами, множаться на число років, на протязі яких діють ці фактори.

Підрахунок заподіяних збитків. Збитки, заподіяні рибному господарству внаслідок загибелі чи незаконного вилучення риби, інших водних живих ресурсів (на всіх стадіях розвитку), підраховуються:

Прямі збитки:

Для риб, водних безхребетних і водних живих ресурсів "сидячих" видів (крім водних рослин) за формулою:

$$N_1 = Z \frac{n \cdot p + n_1 \cdot p \cdot k_1}{100} + \frac{n_2 \cdot p \cdot k_2}{100},$$

де:

N_1 - розмір збитків, заподіяних загибеллю особин або їх незаконним вилученням з водного середовища (грн.);

Z - вартість продукції, виготовленої з 1 кг сировини, за діючими

роздрібними ринковими цінами регіону на момент проведення розрахунку збитків (грн.);

n - кількість загиблих або незаконно добутих з водойми статевозрілих особин (шт.);

p - середня маса статевозрілої особини (кг); n_1 - кількість загиблих личинок (шт.);

n_2 — кількість загиблої ікри (шт.);

k_1 - коефіцієнт промислового повернення від личинок (у відсотках);

k_2 - коефіцієнт промислового повернення від ікри (у відсотках).

$$N_1 = n \cdot Z,$$

Для морських ссавців за формулою:

N_1 - розмір збитків, заподіяних загибеллю або незаконним добуванням ссавців (грн.);

n - кількість загиблих або незаконно добутих ссавців (шт.);

Z - вартість продукції, виготовленої з одного ссавця середнього промислового розміру, за діючими роздрібними ринковими цінами регіону на момент проведення розрахунку збитків (грн.).

Для водних рослин за формулою:

$$N_1 = p \cdot Z,$$

де:

N - розмір збитків, заподіяних загибеллю або незаконним добуванням рослин (грн.);

p - загальна маса загиблих або незаконно добутих рослин (кг);

Z - вартість продукції, виготовленої з 1 кг сировини, за діючими роздрібними ринковими цінами регіону на момент проведення розрахунку збитків (грн.).

Збитки від втрати потомства:

Для риб, водних безхребетних і водних живих ресурсів "сидячих" видів за формулою:

$$N_2 = \frac{n \cdot Q \cdot k \cdot p \cdot r \cdot c}{10000} \cdot Z,$$

де:

N_2 — розмір збитків, заподіяних втратою потомства (грн.);

n – кількість загиблих або незаконно добутих статевозрілих особин (шт.);

Q - середня плодючість ікринок, личинок (шт.);

k - коефіцієнт промислового повернення від ікри (личинок) (у відсотках);

p - середня маса статевозрілої особини (кг);

r-відносна частина (або доля) самок у стаді (у відсотках);

c – кратність нересту (раз);

Z - вартість продукції, виготовленої з 1 кг сировини, за діючими роздрібними ринковими цінами регіону на момент проведення розрахунку

Для морських ссавців за формулою:

$$N_2 = n \cdot Q \cdot c \cdot Z,$$

N₂ - розмір збитків, заподіяних втратою потомства (грн.);

n - кількість загиблих або незаконно добутих самок (шт.);

Q - середня плодючість самок (шт.);

c - кратність щеніння (раз);

Z - вартість продукції, виготовленої з одного екземпляра морського ссавця середніх розмірів, за діючими роздрібними ринковими цінами регіону на момент проведення розрахунку збитків (грн.).

Збитки, заподіяні рибному господарству погіршенням умов відтворення, визначаються:

Для риб, водних безхребетних і водних живих ресурсів "сидячих" видів та водних рослин за формулою:

$$N_3 = S \cdot (b - b_1) \cdot Z,$$

N₃ - збитки від погіршення умов відтворення (грн.);

S - площа, на якій проявляється дія несприятливих факторів (га);

b - продуктивність ділянки за даним об'єктом промислу до початку дії несприятливого фактору (кг/га)*;

b₁ - продуктивність ділянки за даним об'єктом промислу після дії несприятливого фактору (кг/га);

Z - вартість продукції, одержаної з 1 кг сировини, за діючими роздрібними ринковими цінами регіону на момент проведення розрахунку збитків (грн.).

***Примітка.** У разі, якщо ця ділянка має промислове значення, продуктивність розраховується шляхом ділення кількості видобутої на ділянці риби, безхребетних, водних живих ресурсів "сидячих" видів, водних рослин на площу.

Якщо на ділянці промисел перерахованих об'єктів лову не здійснюється (наприклад, на нерестовищах, іонах розмноження), то продуктивність розраховується, виходячи із значення ділянки у відтворенні і промислового поверненні риби та інших вищеназваних об'єктів.

Якщо ділянка має як промислове, так репродуктивне значення, то продуктивність являє собою суму величин, які розраховані за обома наведеними способами.

Для морських ссавців за формулою:

$$N_3 = Z \cdot (n_1 - n_2) + \frac{Z \cdot q \cdot c \cdot (n_1 - n_2) \cdot r}{100},$$

де:

N_3 - збитки від погіршення умов відтворення (грн.);

Z - вартість продукції, виготовленої з одного екземпляра морського ссавця середньою розмір), за діючими роздрібними ринковими цінами регіону на момент проведення розрахунку збитків (грн);

n_1 - кількість особин до початку дії несприятливих факторів (шт.)

n_2 - кількість особин після дії несприятливих факторів (шт.);

q - середня плодючість самки (шт. малят);

c - кратність щеніння (раз);

r - відносна частка самок у стаді (відсоток).

Науково-дослідними установами та організаціями або рибогосподарськими організаціями на основі існуючих у їх розпорядженні матеріалів, що відносяться до даної ділянки, а за відсутності таких, за даними аналогічних ділянок, схожих за рибогосподарськими характеристиками, або на основі експертних оцінок визначаються такі показники:

k - коефіцієнт промислового повернення;

b - продуктивність ділянок за даним об'єктом промислу; Q - середня плодючість водних живих ресурсів;

r - відносна частка самок у стаді; c - кратність нересту або щеніння;

p - середня маса об'єкта промислу.

При втраті або скороченні запасів об'єктів водного промислу на період 5 років виникає необхідність поповнення втрат шляхом проведення заходів капітального характеру.

При цьому загальні збитки визначаються складанням величин втрат, заподіяних рибному господарству в період до закінчення будівництва компенсаційних об'єктів (по вище вказаних формулах), і додаткових затрат, необхідних для будівництва та експлуатації цих об'єктів.

Збитки пов'язані із здійсненням компенсаційних заходів, розраховуються проектними та науково-дослідними організаціями по узгодженню із Міністерством охорони навколишнього природного

середовища України, його органами та органами рибоохорони.

Порядок оформлення розрахунків по збитках, заподіяних рибному господарству:

1. Основними вихідними даними розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству порушенням правил рибальства та охорони рибних запасів, можуть бути акти, рапорти, повідомлення, службові записки, фотографії та інші документи, складені особами, що безпосередньо спостерігали ті або інші вияви збитків, прямі підрахунки та виміри, результати контрольних ловів, а також офіційні відомості науково - дослідних організацій про стан сировинних запасів даного об'єкту та по інших аспектах збитків.

2. В залежності від розмірів і масштабів заподіяних збитків розрахунок проводиться:

-при виявленні збитків на водоймах, які розташовані на території однієї області, державним управлінням охорони навколишнього природного середовища **Мінприроди України по цій області, а на території декількох областей - одним із держу правлінь (за згодою);**

- при виявленні збитків у зоні діяльності державних інспекцій охорони Чорного і Азовського морів Мінприроди України - відповідними держінспекціями;

- при виявленні збитків у межах дії одного басейнового управління рибоохорони - відповідним басейновим управлінням або за його вказівкою інспекціями рибоохорони;

- при виявленні збитків на водоймах, що обслуговуються двома або кількома басейновими управліннями рибоохорони - одним із басейнових управлінь (за згодою).

3. На вимогу органів Мінприроди України і рибоохорони:

- всі рибогосподарські проектні і науково - дослідні інститути та лабораторії беруть безпосередню участь у збиранні вихідних даних і визначенні заподіяних збитків;

- підприємства та організації рибного господарства надають органам Мінприроди України і рибоохорони всі необхідні для розрахунку відомості, а також іншу допомогу, необхідну для визначення наслідків порушення правил рибальства та охорони рибних запасів.

4. Розмір відшкодувань збитків, заподіяних рибному господарству України внаслідок незаконного (з порушенням правил рибальства і охорони рибних запасів) добування або знищення громадянами

України, іноземними громадянами та особами без громадянства запасів риби, морських ссавців, водних безхребетних і водних рослин у рибогосподарських водоймах України, виключної (морської) економічної зони України, а також запасам анадромних риби, що утворюються у ріках України і за межами вказаної зони, ресурсам живих організмів «сидячих» видів, що є природним багатством континентального шельфу України, обчислюється за Таксами, затвердженими постановою КМУ від 19.01.1998р. № 32.

Підрахунок збитків, заподіяних рибному господарству в результаті скидання у рибогосподарські водойми стічних вод та інших відходів, а також спричинених внаслідок проведення будівельних та інших видів робіт, проводиться за відповідними методиками.

Далі надається перелік середніх біологічних показників основних видів риби, інших водних живих ресурсів, як складової частини розрахунків заподіяних збитків:

Таблиця 3. Перелік середніх біологічних показників основних видів риби, інших водних живих ресурсів

<i>Вид риби</i>	<i>Середня маса статевозрілої особини(кг)</i>	<i>Плодючість (тис.шт)</i>	<i>Кратність нересту (раз)</i>	<i>Відносна частина або частка самок(%)</i>	<i>Коф-т промислового повернення від ікри(%)</i>
	P	Q	c	R	k
<i>Пониззя Дніпра та ДБЛ</i>					
<i>Лящ</i>	1.330	158	8	34	0.002
<i>Сазан</i>	1.330	250	5	55	0.001
<i>Судак</i>	4.000	750	8	50	0.0005
<i>Щука</i>	2.500	40	5	50	0,014
<i>Тарань</i>	0,320	92	5	56	0,004
<i>Плоскирка</i>	0,300	100	4	50	0,04
<i>Сом</i>	11,600	85	10	50	0,005
<i>Окунь</i>	0,220	50	4	40	0,006
<i>Лин</i>	0,500	300	4	50	0,001
<i>Карась</i>	0,480	120	4	50	0,004
<i>Чехоня</i>	0,190	20	4	50	0,004
<i>Верховодк</i>	0,010	3	2	50	0,1

<i>a</i>					
<i>Тюлька</i>	0,001	10	2	50	0,04
<i>Раки</i>	0,055	0,3	5	50	7,0
<i>Бички</i>	0,010	1,8	3	50	0,08
<i>Краснопірка</i>	0,300	70	4	50	0,004
Чорне море					
<i>Пелінгаз</i>	0,809	1672	10	50	0,004
<i>Кефалі</i>	0,340	1050	10	50	0,003
<i>Осетр</i>	13,7	72-840	5-6	25	0,01
<i>Білуга</i>	120	500-5000	7-8	50	0,01
<i>Севрюга</i>	7,5	35-350	3	50	0,01
<i>Калкан</i>	2,1	650	7-8	50	0,004
<i>Глоса</i>	0,300	1400	4	50	0,004
<i>Оселедець</i>	0,178	140	3	50	0,03
<i>Хамса</i>	0,0067	21-25	2	50	0,03
<i>Тюлька</i>	0,0028	11	2	50	0,003
<i>Бичок март.</i>	0,035	2,2	3	70	-
<i>Бичок кругляк</i>	0,040	1,4	4	70	0,2
<i>Бичок пісочник</i>	0,020	1,4	3	70	-
<i>М.кіт</i>	6	4-8 малят	-	-	-
<i>Катран</i>	9	12малят	-	-	-

**Примітка:* За відсутності в цьому переліку необхідного виду риб конкретного водного об'єкта та біологічних показників за ним, слід за аналогією використовувати данні для цього самого виду риб з іншого аналогічного за географічними та гідрологічними показниками водного об'єкт.

Завдання: Засвоїти теоретичний матеріал та коротко законспектувати та опрацювати приклади оформлення документів, а також основні принципи розрахунків збитків.

Питання для самоперевірки

1. Які Ваші дії якщо в переліку біологічних показників відсутній вид риби необхідний Вам для розрахунку заподіяної шкоди?

2. Що може бути вихідними даними розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству?
3. Ким проводиться розрахунок збитків, які нанесені на території декількох областей?
4. Яке призначення має Методика для розрахунку збитків?
5. В яких випадках відшкодовуються збитки?
6. Для яких водних об'єктів визначаються збитки?
7. Як визначаються виявлені збитки, які наносилися протягом декількох років?
8. Що таке коефіцієнт промислового повернення?

ПРАКТИЧНА РОБОТА №5

Тема: «ІХТІОЛОГІЧНІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ НА ВОДОЗАБОРАХ. ІНСПЕКТУВАННЯ ВОДОЗАБІРНИХ ПРИСТРОЇВ»

Мета: вивчити порядок роботи контрольно-спостережних пунктів на водозаборах та здійснювати перевірки водозабірних споруд.

Теоретичні відомості

Методи обліку риб, що попадають у різнотипні водозабірні споруди. Метод обліку риб, що попадають у водозабірні споруди, містить у собі: спосіб вилову риб, тобто конструкцію і місце установки контрольних пасток або інших облікових пристроїв та порядок проведення спостережень на даному об'єкті – тривалість і періодичність.

За особливостях застосовуваних методів обліку риб виділяються шість класів водозабірних споруд:

1 клас - водозабори теплових електростанцій і інші водозабірні споруди, що мають обертові водоочисні сітки;

2 клас - насосні станції з подачею води у відкриті водоприймачі;

3 клас - насосні станції з подачею води в закриті водоприймачі при наявності водовідвідних каналів;

4 клас - насосні станції з подачею води в закриті водоприймачі, що підвідних каналів не мають;

5 клас - самопливні канали з витратою води менше 10 м³ /сек; **6 клас** - самопливні канали з витратою води більше 10м³ /сек.

На водозабірних спорудах **1 класу** основним методом обліку

повинний бути облік риб, знятих з обертових сіток. За одне спостереження (пробу) приймається кількість риб, знятих із сіток, що оберталися, за один повний їхній оборот. Спостереження (облік риби) на обертових сітках проводяться щодня, цілодобово, з інтервалами в 2-4 години. Допускається проведення цілодобових спостережень два-три рази на тиждень, через рівні проміжки часу (1-2 доби).

Додатково до основного методу обліку проводиться:

- а) контроль за концентрацією риби в сіткових камерах;
- б) періодичний вилов ранньої молоді риб перед будинком насосної станції (перед водозабірними вікнами).

Виллов риб у сіткових камерах проводиться за допомогою підсака із кроком вічка сіткового полотна 6 мм та діаметру обруча підсака – 50 см.

Виллов риб у сіткових камерах проводиться один-два рази на добу під час цілодобових спостережень. Ступінь концентрації риби в сітковій камері визначається кількістю риби, впійманої за 10 ловів підсакою. Виллов ранньої молоді риб і личинок проводиться іхтіопланктонною сіткою. Виллов ранньої молоді риб і личинок перед водозабірними вікнами проводиться довільно для контролю наявності молоді риб і личинок, що не можуть бути затримані і враховані на обертових сітках. У випадку наявності такої молоді, вилов її проводиться систематично, одночасно з урахуванням риби, знятої з обертових сіток.

Спостереження проводяться погодинно або сезонно.

На водозабірних спорудах **2 класу** основним методом обліку повинний бути підрахунок риби пастками, встановленими у відкритих водоприймачах, безпосередньо за насосною станцією. Пастки у водоприймачах перевіряються щодня, цілодобово, через кожні 2-4 години. Якщо пастки швидко засмічуються (що знижує уловистість, а при встановленні на швидкій течії може призвести до розриву сіткового полотна) то встановлюються вони кожні 2-4 години на 10 -15 хвилин. Допускається проведення цілодобових спостережень 2- 3 рази в тиждень, через рівні проміжки часу (1- 2 доби).

Для обліку цьоголітків та старших вікових груп риби застосовується пастка з вічком сіткового полотна 6 мм, виготовленої у вигляді підсака довжиною 4 метри, прикріпленого до рами розміром 1x1 м. У пастку, для підвищення її уловистості, для старших вікових груп риб, може вшиватися горловина.

Для обліку ранньої молоді і личинок риб застосовується

іхтіопланктонна сітка. Спостереження проводяться цілодобово або сезонно.

Примітка: Допускається відступ від пропонованих розмірів і конструкції пасток.

На водозабірних спорудах **3 класу** облік молоді проводиться так само, як і на водозабірних спорудженнях 2 класу, але пастки встановлюються у водопідвідних каналах, безпосередньо перед насосною станцією.

На водозабірних спорудах **4 класу** метод обліку визначається окремо в кожному конкретному випадку, в залежності від особливостей конструкції водозабору.

На водозабірних спорудах **5 класу** облік проводиться так само, як і на водозабірних спорудах 2 класу, контрольні пастки встановлюються в центральній частині магістрального каналу, безпосередньо за оголовком. При глибині водотоків понад 2 м, контрольні проби необхідно брати в двох точках – біля поверхні та при дні.

На водозабірних спорудах **6 класу** облік проводиться тими ж контрольними пастками, та у тім же порядку, як і на водозабірних спорудах 5 класу, але облік проводиться не тільки в центральній частині каналу, але й біля берегів.

Дані обліку риб заносяться в спеціальний журнал, що відображає видовий і розмірний склад риб у пробах. Для встановлення розмірного складу проби необхідно не рідше 1 рази в добу вимірювати не менш 100 осіб кожного виду цінних промислових риб. Великі, що рідко зустрічаються екземпляри риб в пробу на розмірний аналіз не включаються. При улові за 1 добу, що не перевищує 100 екземплярів даного виду, виміряється весь улов.

Методика розрахунку загальної кількості риби, яка попадає у водозабірну споруду. Розрахунок кількості цінних промислових риб, що попадають у водозабір, проводиться щомісяця на підставі даних про фактично облікованих риб кожного виду.

При розрахунку дані фактичного обліку кожного виду риб групуються по вагових, розмірних або вікових категоріях (ікра, личинки, мальки, різновікова риба).

Загальна кількість риб (N_n) що потрапила у водозабір за розрахунковий період T , визначається окремо для кожної категорії, що характеризується визначеним коефіцієнтом промислового повернення, по наступній формулі:

$$N_n = \frac{M \times T \times W}{n \times t \times S}$$

де M – кількість молоді риби, облікованої за розрахунковий період T ;

T – загальна тривалість розрахункового періоду в хвиликах або годинах (декада, місяць, квартал, рік);

W – площа живого перетину водотоку в створі спостережень у m^2 або загальна витрата водотоку, або загальна кількість працюючих обертових сіток, якщо спостереження проводяться не на кожній сітці, а вибірково;

n – кількість взятих проб (перевірок пасток);

t – тривалість взяття однієї проби (тривалість установки пастки або тривалість інтервалу між очищенням сіток) у хвиликах і годинах;

S – площа входу в пастку в m^2 або підконтрольна витрата водотоку, або кількість підконтрольних обертових сіток.

Примітка: Площа живого перетину водотоку (W) розраховується по формулах: для трубопроводів:

$$W = \frac{\pi D^2}{4}$$

де D – діаметр труби; π – константа ≈ 3.14 ; для водотоків прямокутного перетину:

$$W = H \times L$$

де L – ширина водостоку;

H – глибина його; для водотоків трапецієподібного перетину:

$$W = \frac{L + l}{2} \times H$$

де L і l – ширина водотоку на дні і на поверхні;

H – глибина водотоку.

У випадках складної форми перетину водотоку, для визначення площі живого перетину необхідно виконати зйомку гідрологічного розрізу.

Порядок приймання рибозахисних пристроїв в експлуатацію і перевірки їхнього стану під час експлуатації. Рибозахисні споруди

перебувають у віданні організацій, що експлуатують водозабірні споруди. Органам рибоохорони надається право контролю і спостереження за роботою рибозахисних пристроїв.

Приймання в експлуатацію рибозахисних пристроїв проводяться одночасно з прийманням в експлуатацію водозабірних споруд відповідно до вимог відомчих будівельних норм „Рибозахисні та рибопропускні споруди” ВБН В.2.4- 33.2.3-...-97, затверджених державним комітетом України з водного господарства.

В період перших двох років експлуатації рибозахисних пристроїв слід робити перевірку їхньої ефективності роботи. Визначення ефективності роботи рибозахисних пристроїв і контроль за їхньою експлуатацією здійснюється органами рибоохорони. Терміни перевірки ефективності рибозахисних пристроїв визначаються спеціальними рішеннями басейнових управлінь Держрибінспекції.

Показником рибозахисної ефективності (K_{ef}) є відношення кількості риб, затриманих рибозахисним пристроєм, до числа риб, що попадають у водозабірну споруду при відсутності такого пристрою, виражена у відсотках:

$$K_{ef} = \frac{N_2T - N_1T}{N_2T} \times 100$$

де N_1T – кількість риб, що потрапили у водозабір за розрахунковий період T при наявності рибозахисного пристрою;

N_2T – кількість риб, що потрапили у водозабір за той же період T при відсутності рибозахисного пристрою.

Показник рибозахисної ефективності визначається експериментальним шляхом – спостереженнями за попаданням риби у водозабір по черзі при наявності і відсутності рибозахисного пристрою.

Примітка: Для сітчастих рибозахисних пристроїв з механічною системою очищення необхідно також встановити ступінь травматизації риб при контакті із сітчастим полотном. При наявності в комплексі рибозахисного пристрою рибовідводу необхідно провести перевірку життєздатності риби у рибовідводі.

Завдання: Засвоїти теоретичний матеріал опрацювати методи обліку риб, що попадають у різнотипні водозабірні споруди, вивчити методики розрахунку загальної кількості риби, яка попадає у водозабірну споруду.

Питання для самоперевірки

1. Які класи водозабірних споруд Вам відомо.
2. Як проводять розрахунок кількості цінних промислових риб, що попадають у водозабір?
3. Що характеризується визначеним коефіцієнтом промислового повернення?
4. Як розраховується площа живого перетину водотоку
5. Де можна встановлювати ставні знаряддя лову в шаховому порядку?
6. На яких умовах може здійснюватися добування занесених у Червону книгу України тварин і рослин?
7. Які наслідки неправильної класифікації порушення у протоколі про адміністративне правопорушення?
8. Назвіть різницю між спеціалізованим та неспеціалізованим промислом водних живих ресурсів.
9. Коли заборонено застосування сіток у Дніпровсько-Бузькому лимані?
10. Які дії повинен провести користувач водних живих ресурсів при втраті біркованих знарядь лову?
11. Назвіть перелік документів, які необхідно подати до рибоохорони для реєстрації талона на здійснення промислового лову риби.
12. Які Ви знаєте рибогосподарські водні об'єкти?
13. Умови використання різноглибинного тралу.
14. Строки та умови весняно - нерестової заборони на ведення промислу у річці Дніпро.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Основи рибоохорони: Конспект лекцій / Пентилюк Р.С.Одеса, 2018. 67 с.
2. Основи рибоохорони: Методичні вказівки для практичних робіт / Пентилюк Р.С.Одеса, 2018. 53 с.
3. Основи рибоохорони: Методичні вказівки для СРС / Пентилюк Р.С.Одеса, 2018. 31 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – 2001.
5. Постанова КМ України «Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів і встановлення лімітів використання ресурсів республіканського значення». – 1992.- № 459
6. Постанова КМ України «Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування або знищення цінних видів риб та інших об'єктів водного промислу». -1994.- №41
7. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 41, ст. 546, введений в дію Постановою Верховної Ради № 1268- 12 від 26.06.91, ВВР 1991, № 41, ст. 547.
8. Закон України «Про тваринний світ», Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 14, ст. 97.
9. Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальства та охорону водних біоресурсів» 8 липня 2011 рок № 3677-VI. 4. Водний кодекс України, Відомості Верховної Ради (ВВР), 1995, № 24, ст.189 введений в дію Постановою ВР № 214/95-ВР від 06.06.95, ВВР, 1995, № 24, ст.190.
10. www.library-odeku.16mb.com
11. eprints.library.odeku.edu.ua

Додаткова

1. Правила промислового рибальства в басейні Чорного моря.- 1998
2. Сборник международных соглашений по вопросам рыболовства и рыбохозяйственных исследований «Легкая промышленность». М., 1981. – 343 с.
3. Основи рибоохорони. Методичні вказівки до виконання практичних робіт [Електронне видання] / Петрук А.М. Рівне : НУВГП, 2021. 56 с.

Навчальне електронне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять з навчальної дисципліни
«Рибництво розділ Основи рибоохорони»
для бакалаврів II та III років
денної та заочної форм навчання
Спеціальність: 207 Водні біоресурси та аквакультура
ОПП «Охорона, відтворення та раціональне використання гідробіоресурсів»

Укладач: ст.викладач Безик Ксенія Ігорівна

Одеський державний екологічний університет
65016, Одеса, вул. Львівська, 15
